

Jos Roemer

Passie voor politiek

HET LEVENSVERRHAAL VAN EMILE ROEMER

vannep amsterdam

Inhoud

Woord vooraf	7
1. Het verdriet van Troje	11
2. Een krakend kabinet	16
3. De kerstbombardementen van 1972	22
4. De slag om Amsterdam	59
5. The comeback kid	72
6. De spanningen lopen op	104
7. Het kan wel	117
8. De Gini-coëfficiënt	134
9. De ontknoping	144
Geraadpleegde bronnen	159

I.

Het verdriet van Troje

Als we 's avonds arriveren in Het Paard van Troje, hebben we nog geen enkel bericht gehoord over de verkiezingen. In de auto hebben we over van alles en nog wat gekletst, mijn vrouw en ik en op de achterbank onze zoon, Emile's dochter en haar vriend.

Het is half tien en druilerig in Den Haag.

Binnen moeten we onze jassen zien kwijt te raken. Het is erg druk. Waar zijn hier de toiletten, wie wil er koffie? In de verte zie ik een groot beeldscherm waar mensen zich voor verdringen. Vijftien? Een Kamerlid staat te huilen in de armen van een ander Kamerlid.

Ik dring naar voren om zicht te krijgen op het beeldscherm. Een swipe van de presentator tovert een volgende reeks kolommen tevoorschijn. Vijftien?

We vinden elkaar weer terug en lopen door naar de grote zaal. Het is er behoorlijk druk. Ik zie iets verderop bekende gezichten. Aimée komt naar me toe: 'Hij is er niet best aan toe'. Het wordt duidelijk dat de uitslag teleurstellend is. Wekenlang heeft de SP hoog in de peilingen gestaan, tot wel 38 zetels. Cameraploegen

vanuit allerlei landen kwamen naar Arnhem (waar de aftrap van de verkiezingscampagne plaats vond) en Den Haag. Roemer werd genoemd als premierskandidaat, de strijd zou gaan tussen Rutte en Roemer. En dat alles lijkt nu in duigen te zijn gevallen. De hooggespannen verwachtingen zijn niet uitgekomen.

Ineens overvalt me een ouderlijk gevoel. Komt dat automatisch wanneer je ouders zijn overleden en je de oudste bent? Ik wil hem troosten, een arm om hem heen slaan. Ik sms hem: 'Waar ben je?'. Het antwoord volgt direct: 'Boven'. 'Kan ik even langs komen?'. 'Zeker'.

Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Terwijl in Arnhem bij de start van de campagne nog een dronken man zomaar kon opduiken op het podium naast Emile, moet ik hier langs tal van mannen met oortjes en walkie-talkies lopen om de bovenverdieping te bereiken. Emile zit in een kamer, de kamer met de leden van het campagneteam, de broodjes en de koffie. En met een groot beeldscherm. Hij ziet me, staat op en komt op me af. We omhelzen elkaar. Het verschil tussen die grote man en ik met mijn tengere postuur is groot. Mijn jongere broertje.

We lopen de gang op, hij zegt niets. Ik zie een strak gezicht met tranen in de ogen.

Ik wil wat opbeurende dingen zeggen, maar die kans krijg ik niet. Een fractiegenote komt aanlopen en begint onophoudelijk en fel op hem in te praten: 'Je hebt het goed gedaan, de ratten hebben vals gespeeld, we hebben niets verloren, we zijn staande gebleven.'

De partijvoorzitter komt ook langs: 'Kom kom, er zijn geen dooien gevallen!'

Ik realiseer me dat Emile straks een speech moet houden. Hij moet zo het podium op! Over een half uur al! Hij moet de SP-leden en sympathisanten toespreken, betekenis geven aan de verkiezingsuitslag. Hebben we gefaald, hebben we verloren? Zijn we voor de gek gehouden? Is alles voor niets geweest? De leider moet het voortouw nemen. De zinnen die hij uitspreekt zijn belangrijk bij het ordenen van de ervaringen van velen. Zijn zinnen moeten weer energie geven.

Even later zie ik mijn kans schoon om hem even alleen te spreken. Wat zou pa hem gezegd hebben? De man die ook zo goed kon speeche. Die op oudejaarsavond terugblikte op het voorbije jaar en er altijd in slaagde om zijn speech af te ronden met een kort geïmproviseerd gebed vlak voordat de eerste pijlen de lucht in gingen. Een principiële man. Wat zou hij hem gezegd hebben? Ik herinner Emile er ook aan dat hij hier niet voor zichzelf staat. Hij staat in een traditie van bewegingen die opkomen voor gerechtigheid. Een strijd die nooit zal ophouden.

We lopen de kamer weer in. Er verandert iets in zijn houding, resoluut vraagt hij iedereen de kamer te verlaten. Ondertussen haalt hij een pen uit zijn zak.

Ik keer terug naar de grote zaal beneden. Het is nu wachten op de finale van de avond. We willen alles goed zien, dus dringen we naar voren waar het erg druk is. Er zijn veel fotografen en cameraploegen. Helemaal aan

de zijkant staan we goed, Aimée vooraan, daarachter wij met z'n allen.

Op een gegeven moment wordt het rumoerig, het gaat beginnen.

Een man met een microfoon loopt het podium op en terwijl hij de namen roept van de gekozen SP-ers komen deze het podium op. Allen met een flinke bos bloemen. Als laatste komt Emile eraan. Hij loopt langzamer dan de rest, rondom hem verdringen fotografen zich.

Op het podium krijgt hij de microfoon, hij loopt voor zijn fractiegenoten langs, sommigen pakken hem nog even vast.

Dan wordt het rustiger, en komt de speech

Hij begint te praten, korte zinnen, staccato. Hij heeft niet meer zoals in Arnhem een papiertje in de hand. Regelmatig keert de ernstige strakke blik van eerder terug. Hij bedankt al die mensen die op de SP gestemd hebben, hij feliciteert de drie winnaars van de verkiezingen. Hij maakt een grap: 'Je kunt me veel verwijten...', het publiek lacht. Inderdaad, te vroeg gepiekt.

En dan komt de strijdbare voorman tevoorschijn. 'We hebben aan de deur van de macht gebonkt'. 'Ze zijn nog niet van ons af!'. 'Bijna een miljoen mensen hebben ons hun vertrouwen gegeven, dat is het grootste goed dat iemand ons kan geven, dat vertrouwen gaan we niet beschamen!'. 'De campagne voor de volgende verkiezingen begint vandaag'. 'Natuurlijk zijn we teleurgesteld ... en dat duurt ongeveer vijf minuten'.

En weer humor: 'Mocht er één persoon in dit land

zijn, die denkt: hier is de sfeer negatief, hier balen ze als een stekker ... over my ...' Het publiek lacht wederom.

De band zet de muziek in, bossen bloemen worden de zaal ingegooid, Emile geeft zijn bos aan Aimée. Aan de zijkant van het podium moet hij vervolgens diverse interviews geven.

Wij halen nog wat te drinken.

Het is al half twee als we vertrekken. Ik zie enkele fractieleden swingen op muziek van Cool & the Gang. Het lijkt wel feest.

De zondag erop staan Emile en Aimée onaangekondigd voor de deur. Ze zijn even bij hun dochter langs geweest, daarna wilden ze uitwaaien op de fiets. 'Zullen we even kijken of Jos en Ilda thuis zijn?'.

De afgelopen paar dagen was de gedachte al een paar keer bij me opgekomen: hoe zal Emile eraan toe zijn? Hoe verwerk je zoiets? Hoe bezinkt zoiets, na zo'n intensieve en hectische tijd?

Ik vraag hem ernaar. Opnieuw verstrakt zijn gezicht. Terwijl hij zwijgt geven we alle drie onze bespiegelingen over wat er gebeurd is en hoe het verder moet.

'Ik ben naïef geweest' zegt Emile dan. 'Dat je je zó in mensen kunt vergissen! Maar ik weet dat ik hier sterker uit kom, zo is het altijd gegaan'.

Ik vraag of hij het fysiek allemaal heeft kunnen bolwerken; geen probleem, antwoordt hij.

Hij laat zijn mobieltje zien: 'Ik ben nog niet gebeld, dat zal waarschijnlijk ook wel niet gebeuren'.

2.

Een krakend kabinet

Emile word inderdaad niet meer gebeld. De twee winnaars, Diederik Samsom (PvdA) en en Mark Rutte (VVD), gaan bij elkaar gaan zitten en nog geen twee maanden na de verkiezingen staat een nieuw kabinet onder leiding van Rutte op het bordes. Samsom heeft besloten in de Tweede Kamer zitting te nemen; om vanuit sociaal-democratische principes kritisch te kunnen reageren op het beleid. Het is vijf november 2012.

Al snel wordt duidelijk hoe de formatie is verlopen. De vorige vice-premier Bos heeft als gespreksleider alle belangrijke dossiers op aparte kaarten genoteerd en op tafel gelegd. Ieder mag om beurten een kaart kiezen. Samsom kiest er een aantal, Rutte kiest er een aantal. 'Dat worden jullie beleidsterreinen' zal Bos gezegd hebben. 'Visieloos kwartetten' wordt er gesneerd in de media.

De VVD en de PvdA hebben in de Tweede Kamer een meerderheid van 79 zetels, maar die meerderheid hebben ze niet in de Eerste Kamer. Gaat dat een probleem worden? Men is pragmatisch, en denkt 'dat zien we tegen die tijd wel. We mogen nu geen kostbare tijd

verliezen met een lange formatieperiode'. Een jaar eerder had België eindelijk een kabinet na de langst durende formatie aller tijden, 541 dagen. Die herinnering zal nog vers in de geheugens van de politici hebben gezeten. Er is druk vanuit Europa om de begroting op orde te krijgen, ons land zit al een paar jaar in een flinke crisis. We moeten nu doorpakken. Haast lijkt geboden.

Het geven en nemen als nieuwe politieke stijl is even wennen. De PvdA heeft de inkomensafhankelijke zorgpremie gekregen. Er komen berichten in de media dat mensen met een hoog inkomen tot wel honderden euro's per maand gaan inleveren. Rutte is consequent en verdedigt de voorgenomen maatregel, afspraak is afspraak. Samsom ziet echter dat Rutte zich verkeken heeft op de weerstand in zijn achterban. Honderden VVD'ers zeggen hun lidmaatschap op en de JOVD noemt de maatregel 'absurd en onacceptabel'. Samsom realiseert zich dat hij nog langer met Rutte verder moet en dat dit dus ook zijn probleem is. Ondertussen wekt de voorzitter van de PvdA irritatie als hij deze maatregel viert als een 'nivelleringsfeestje'. Dit moet glad gestreken worden. De maatregel wordt ingetrokken, de PvdA krijgt er iets anders voor terug: een nivellering via de inkomstenbelasting.

In januari 2013 komt het CBS met cijfers. De werkloosheid is verder toegenomen. In het afgelopen jaar, zo bericht men, steeg het aantal werklozen met gemiddeld 10.000 per maand. Vooral de bouwsector wordt zwaar

getroffen. Het aantal WW-uitkeringen is in die sector in een jaar tijd met meer dan 70% gestegen. Inmiddels blijkt de werkloosheid in ons land te zijn opgelopen tot 7,2% (in 2008 was het nog 3,8%).

Ook over het besteedbaar inkomen van huishoudens worden cijfers bekend gemaakt. Voor het vijfde achtereenvolgende kwartaal is dat gedaald, nu met 2,4%. De druk op het kabinet om in te grijpen neemt toe.

Hoe vergaat het de bewindslieden zelf? Op 6 december 2012, een maand na de beëdiging van het kabinet, stapte Co Verdaas op, tot dan staatssecretaris van Economische zaken. Er was gedoe ontstaan rond zijn declaraties ten tijde van zijn functie als gedeputeerde van Gelderland. Hij houdt de eer aan zichzelf.

Weer een maand later, op 31 januari 2013, 'overleven' staatssecretaris Mansfeld en minister Schultz (Verkeer en Waterstaat) een kritisch debat. De term 'overleven' ontleen ik aan een tiental nieuwssites, die hierover berichten. Het zegt waarschijnlijk meer over de gespannen verwachtingen van de media dan van de kwaliteit van het debat. Ambtenaren van het departement hebben een rapport over het spoorwegonderhoud niet naar de Kamer gestuurd. Mansfeld biedt haar excuses aan en daarmee is het onderwerp gedaan.

Op 18 april 2013 stemt tweederde van de Kamer tegen een motie van wantrouwen, die is ingediend tegen staatssecretaris Teeven. De aanleiding hiervoor was de zelfmoord van een Russische asielzoeker, Aleksander Dolmatov. Teeven belooft erop erop toe te zien dat het asiel-

beleid streng doch rechtvaardig zal zijn. ‘Humaan’ is een term die in het debat veel gebruikt wordt.

Op 30 januari 2014 treedt staatssecretaris Weekers af. Hij heeft het niet goed gedaan in het debat in de Tweede Kamer. Televisiebeelden maken zelfs aan ongeofende kijkers duidelijk dat hier iemand staat te schutteren. In de Kamer wordt geërgerd gereageerd, vervolgens gefluisterd, er gaan briefjes over en weer. Na een onderbreking trekt Weekers zijn conclusie. Hij is niet degene die de problemen bij de Belastingdienst kan oplossen. Exit Weekers.

Een maand later loopt minister Plasterk politieke schade op. Er is bekend geworden dat de Amerikaanse geheime dienst NSA gegevens van Nederlanders heeft verzameld. Plasterk kreeg dit te horen maar deelde het niet met de Kamer. Gevolg: een motie van wantrouwen. Waar Teeven eerder nog het vertrouwen van tweederde van de kamer achter zich kreeg, moet Plasterk het nu doen met slechts de steun van de coalitiepartijen en van de Christen Unie en de SGP. Excuses bleken dit maal niet te voldoen om de schade te beperken.

Het vertrouwen in de bewindslieden is ook bij het publiek laag. Ipsos, een marktonderzoekorganisatie die een ‘politieke barometer’ bijhoudt, publiceert in juni 2014 dat alleen Dijsselbloem en Timmermans meer dan een 6 scoren, de overige elf ministers zitten daar onder.

En ook in de media wordt gemopperd, uit onverdachte hoek. Paul Jansen van De Telegraaf antwoordt op 29 augustus 2013 op Radio 1, als hem gevraagd wordt hoe

het komende politieke jaar zal worden: 'Een rommeltje, net als vorig jaar'. Dick Berlijn spreekt in diezelfde uitzending van 'een impasse waar de politiek in verkeert'. In het Financieel Dagblad verschijnt een essay onder de subkop 'De crisis in de Nederlandse politiek duurt voort'.¹ 'Het kabinet is vooral bezig geweest de weeffout bij de start, een minderheidspositie in de Eerste Kamer, te repareren', stelt de auteur.

Die weeffout blijkt niet zo eenvoudig te repareren als eerder gehoopt. Er moet zes miljard bezuinigd worden en daarvoor zijn een aantal grote hervormingen nodig. Maar kan er voor al die hervormingen voldoende steun gevonden worden in de Eerste Kamer? Dat blijkt niet op voorhand het geval te zijn. In de Tweede Kamer laten diverse fractievoorzitters zich dreigend uit. Woordvoerders van de regeringspartijen reageren verbijsterd. 'Maar daar gaan jullie toch niet over?! Dat is toch een zaak voor de Eerste Kamer?! En die heeft toch als taak om wetsvoorstellen met een technisch oog te bekijken?' 'Nou, ik zou me niet rijk rekenen, wacht maar eens af', krijgen ze terug.

Het kabinet gaat noodgedwongen op zoek naar steun. Men wil 'bruggen bouwen'. Diverse partijen geven niet thuis (SP, PVV, CDA, Groen Links), het wordt spannend; op wie kunnen ze nog rekenen? Dat worden drie 'constructieve partijen': D66, Christen Unie en de SGP. De regering kan nu gaan onderhandelen. Op

---

1. Laurens Berentsen, 19 oktober 2013.

11 oktober 2013 bereiken de coalitie- en de constructieve partijen overeenstemming over de begroting van 2014 en twee maanden later stemt de Eerste Kamer in (op het nippertje; Adri Duijvestein van de PvdA hield de spanning er lang in) met een hervorming van de woonmarkt. Hier wordt moed uit geput. Gaat het dan toch lukken? Een alternatief is er namelijk niet. In de peilingen staan de regeringspartijen op een dramatisch verlies. De VVD is sinds de verkiezingen terug gegaan van 41 naar 24 zetels (peildatum 21 december 2013) en de PvdA zelfs van 38 naar 17. Nieuwe verkiezingen is totaal geen optie, de enige die er garen bij zou spinnen is één van de drie zogenaamde 'constructieve partijen', D66. In de peilingen komt deze partij naar voren als een van de grootste van Nederland. Pechtold doet het goed op de televisie.